
ALEŠ SKŘIVAN ST.,
ALEŠ SKŘIVAN ML.

Rudí barbaři před branami

PRVNÍ OPIOVÁ VÁLKA
1839–1842

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Opiové lodě u Ling-tingu
(William John Huggins, 1781-1845)

OBSAH

Úvod	11
Situace v Číně.....	14
Obchod v Kantonu	19
Britské mise	31
Čaj a opium	38
Fiasko lorda Napiera.....	63
Legalizace, nebo rozhodnější postup?	88
Císařský komisař zasahuje.....	95
Na cestě k válce – vláda a parlament v Londýně.....	132
První expedice.....	153
Před hradbami Kantonu.....	186
Ke břehům střední Číny.....	212
Tažení na Jang-c' Mírová smlouva v Nankingu	232
Epilog	258
Tabulky.....	266
Chronologický přehled.....	271
Bibliografie	274
Summary	279

PRVNÍ EXPEDICE

Místem soustředění britské flotily, určené k zásahu v Číně, se stal Singapur, kam byly postupně stahovány lodi z různých míst. Některé z nich byly původně ve svazku dislokovaném v indických vodách (East India Station), další připluly z Austrálie, jiné byly staženy ze strážní služby ve vodách u pobřeží jižní a západní Afriky. Po Maitlandově úmrtí se velitelem loďstva a námořní pěchoty Východní expedice stal komodor sir James Gordon Bremer, posléze jej vystřídal kontradmirál sir George Elliot, dosavadní velitel britské flotily v jihoafrických vodách (South Africa Station).⁴⁷⁸ Stejně jako údaje o počtu vojáků, kteří se účastnili expedice do Číny, také informace o počtu nasazených lodí se rozcházejí – nejméně je uváděno 37⁴⁷⁹ plavidel, nejvíce 49,⁴⁸⁰ vcelku je možné se shodnout na tom, že nakonec šlo o téměř padesát válečných a civilních lodí. V každém případě to bylo takové námořní seskupení, které se dosud nikdy v čínských vodách neobjevilo. Hlavní údernou sílu představovaly tři řadové lodi – *Melville*, *Wellesley* a *Blenheim*, každá vyzbrojená 74 děl. Dále to byly dvě fregaty první třídy *Druid* a *Blonde* (obě 46 děl), pět dalších fregat s 28 děl, dále osm korvet a brig, jenž měly ve výzbroji 10–18 děl, čtyři ozbrojené parníky, které poskytla Východoindická společnost – *Queen*, *Atalanta*, *Enterprize* a *Madagascar*,

⁴⁷⁸ Po odplutí admirála Elliota do Británie v listopadu 1840 Bremer opět převzal funkci velitele námořní části britských expedičních sil (East Indies and China Station) a vykonával ji do příjezdu sira Williama Parkera v srpnu 1841.

⁴⁷⁹ FAY, P. W., c. d., s. 208.

⁴⁸⁰ BEECHING, J., c. d., s. 112; LOVELL, J., c. d., s. 113; Gelber uvádí 48 lodí, Hanes a Sanello 44 lodí. GELBER, H. G., c. d., s. 103; HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 87. Fay tvrdí, že na jím uváděných 37 lodích se plavilo celkem 19 000 mužů. Jediný další zdroj, který uvádí podobný počet, je anglická Wikipedie (37 lodí, 19 069 vojáků, námořníků a příslušníků námořní pěchoty). Považujeme tento údaj za nepravděpodobný, protože každá loď expedice by musela mít na palubě v průměru 513 mužů. Jen pro zajímavost a srovnání – po léta byla největší řadovou lodí na světě turecká *Mahmudiye*, uvedená do provozu roku 1829, vyzbrojená 128 děl, sloužila na ní 1280 námořníků. Srovnatelná loď v expedici nebyla.

k nimž přibyla legendární *Nemesis* poté, co dorazila z Británie. Na palubách transportních lodí byly přepravovány zhruba 4000 vojáků.⁴⁸¹ Jádro těchto sil představovaly tři pluky – 26. pluk (tzv. Cameronians), dosud posádkou v kalkatské pevnosti Fort William, kterou opustil koncem března 1840, dále to byl 18. královský irský pluk z Trincomalee na Cejlonu a 49. pluk bengálských dobrovolníků z indické Patny. Tyto síly doplňovaly dvě roty indických ženistů a dvě roty evropského dělostřelectva z Madrásu. Flotila dopravovala zásoby odpovídající rozměrům tohoto ozbrojeného tělesa. Na paluby transportních lodí bylo naloženo 6000 tun uhlí pro parníky, byly zde zřízeny kóje pro ustájení dobytka, dále to byly desetitisíce nábojů, v podpalubí byla skladována voda na dva a potraviny na šest měsíců.⁴⁸²

Předpokládalo se, expedice vyrazí v dubnu, nanejvýš na počátku května, kdy ustává severovýchodní monsun a svůj úkol splní nejpozději do pěti měsíců. Přípravy se však neobešly bez obtíží. Řadová loď *Wellesley*, na níž vztyčil svou vlajku komodor Bremer, dorazila do Singapuru včas, počátkem dubna. Zbývající dvě však měly obtíže, *Melville*, vlajková loď kontradmirála Elliota, i *Blenheim* pod velením kapitána sira Humphreya Le Fleminga Senhouseho, vypluly z Kapského Města až v květnu. Transportní loď *Marion*, která vezla zdravotnický materiál a peníze na žold pro celou výpravu, se koncem dubna dostala do bouře u Andamanských ostrovů a doslova se dobelhala na shromaždiště až 29. května 1840. Koncem měsíce byly po překonání

Komodor sir James Gordon Bremer

⁴⁸¹ WALEY, A., c. d., s. 103.

⁴⁸² K přípravám srv. FAY, P. W., c. d., s. 207–210; HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 41; GELBER, H. G., c. d., s. 112.

různých obtíží na místě všechny lodě, jako první vyplula ze Singapuru 18. května fregata *Alligator*, která se objevila ve vodách Kantonského zálivu 9. června 1840. V sobotu 30. května vyplul *Wellesley*, doprovázený částí válečných i transportních lodí, 24. června dorazil do Macaa, na jeho palubu se dostavil kapitán Elliot k jednáním s komodorem Bremem o dalším postupu.⁴⁸³ Již krátce předtím vyjádřil Elliot názor, že bez úspěchu na Perlové řece nelze uspět na Pchaj-che.⁴⁸⁴ Výsledkem porady byl závěr, že akce je třeba zahájit bloádou Perlové řeky a Kantonu, což se obratem stalo, tím také de facto definitivně začala opiová válka. Po zahájení bloády vypsali vysoký komisař Lin Ce-sü vysoké finanční odměny za případné úspěchy v boji s cizinci.⁴⁸⁵ V pátek 28. června 1840 připluly do Kantonského zálivu řadová loď *Melville*, fregata *Blonde* a šalupa

Kapitán sir Humphrey Le Fleming
Senhouse

⁴⁸³ Na přelomu července a srpna 1840 měli Britové v čínských vodách 17 válečných lodí a 4 ozbrojené parníky Východoindocké společnosti.

⁴⁸⁴ TNA, FO 17 China/40. Political and Other Departments: General Correspondence before 1906. China. Plenipotentiaries. Captain Elliot to Viscount Palmerston, Memorandum, 10 June 1840.

⁴⁸⁵ Lin Ce-sü vypsali následující odměny:

Zajetí řadové lodi 100 000 dolarů

Zničení řadové lodi 30 000

Zničení fregaty nebo šalupy 30 000

Zničení velkého parníku 30 000

Za zničení malého parníku 25 000

Za zajetí živého kapitána Elliota, komodora Bremera nebo překladatele Morrisona 50 000

MORSE, H. B., c. d., s. 263.

Pylades, po dvoudenní přestávce s oběma Elioty na palubě vypluly na sever.

Pod ochranou britských děl pluly s expedicí obchodní lodi s nákladem 10 000 beden opia, které, jakmile flotila dorazila k Ling-tingu, distribuovaly drogu za bílého dne a kvůli ochraně důsledně následovaly válečné lodi, kamkoli zamířily. Ostatně britští obchodníci v čínských vodách vydatně pomáhali expedici. Dali k dispozici své kapitány i kormidelníky, zajišťovali překladatele. Kontradmírál Elliot byl odpůrcem obchodu s opiem, který posléze na Čou-šanu zakázal a tím značně popudil obchodníky s drogou, především Jamese Mathesona. Ale rozhodnost v tomto ohledu mu dlouho nevydržela. Jakmile vyčerpal finanční prostředky pro expedici, které si přivezl z Británie, pochopil, že se v dané situaci se bez pomoci obchodníků s drogou neobejde, jejich neražené stříbro i stříbrné mince pomohly celý podnik financovat. Nakonec musel začít vydávat dluhopisy, které také většinou kupovali obchodníci s opiem.⁴⁸⁶ Ostatně Dolní sněmovna uvolnila 173 442 liber na financování expedice až 27. července 1840, aniž ovšem byla opuštěna představa, že celkové náklady kromě jiného zaplatí po porážce Číňané.

Britská expedice nechala několik lodí v Kantonském zálivu, aby blokovaly Perlovou řeku, většina plavidel zamířila na sever, k ostrovu Čou-šan, jehož hlavním střediskem bylo město Ting-chaj (Dinghai). Ostrov Čou-šan leží asi 100 námořních mil (180 km) jižně od Šanghaje a ústí Jang-c'. První zastávku udělali Britové 2. července 1840 u přístavu Sia-men (Amoy), kde se kapitán Bouchier z *Blonde* dvakrát neúspěšně pokusil předat čínským úřadům Palmerstonův dopis „ministrowi čínského císaře“.⁴⁸⁷ Lodi Jejího Veličenstva se setkaly na počátku července 1840 asi 40 námořních mil před Čou-šanem, jejich plavba na sever vyvolala velké překvapení dvora v Pekingu, který s ohledem na zprávy Lin Ce-süa britský útok ve střední Číně vůbec nepředpokládal.

⁴⁸⁶ HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 104.

⁴⁸⁷ TNA, FO 17 China/39. Political and Other Departments: General Correspondence before 1906. From Captain Charles Elliot and Plenipotentiaries. Captain Bouchier to Her Majesty's Plenipotentiaries, No. 2 (To Rear-Admiral George Elliot, Commander-in-Chief). Her Majesty's Ship *Blonde*, 2th July 1840.

Britové si byli dobře vědomi strategického významu Čusanských ostrovů. Nedaleko byla velká a bohatá města Šanghaj a Chang-čou (Hangzhou), kdyby pronikli ústím Jang-c' k Čen-ťiang (Zhenjiang), kde řeku kříží Velký kanál (jeho celková délka je 1770 km), životně důležitá spojnice Peking a přístavu Chang-čou, mohli by ohrozit zásobování čínského hlavního města. Ze skladišť na Čou-šanu byly každý rok přepravovány po dolním toku řeky a Velkém kanálu statisíce tun obilí do metropole, momentálně ho prý bylo ve skladech na Čou-šanu 250 000 tun.⁴⁸⁸

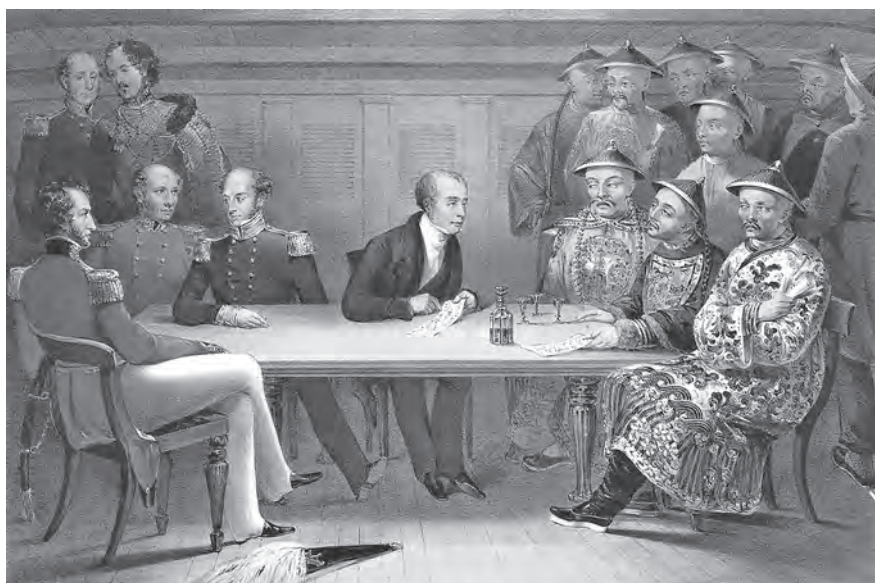
Jako první připluly 4. července 1840 na kotviště u Čou-šanu řadová loď *Wellesley*, fregata *Alligator* a korveta *Conway*. Britské seskupení sledovala z uctivé vzdálenosti flotila 12 čínských džunek. Britové podle signálních praporků a dalších znaků zjistili, že se na palubě jedné z nich nachází čínský důstojník s vysokou hodností – byl to brigádní generál Čang Čchao-fa (Zhang Chaofa), shodou okolností guvernér ostrovů – a pokusili se vyjednávat. S poselstvím komodora Bremera a generálmajora George Burella⁴⁸⁹ se na džunce k lodi, na níž se nacházel generál, vypravili kapitán *Wellesleye* John Vernon Fletcher, Elliotův vojenský sekretář lord Robert Jocelyn a překladatel Gutzlaff. Ve sdělení oba britští velitelé vyzvali, aby obyvatelé nekladli odpor, požadovali okamžitou kapitulaci ostrova, v opačném případě hrozili ozbrojeným zásahem.⁴⁹⁰ Britští emisáři pozvali generála na *Wellesleye*, kam se dostavil v doprovodu dvou úředníků. Hosté si prohlédli řadovou loď, nakonec byl generál vyzván, aby do šesti hodin, de facto do rozbřesku, kapituloval.⁴⁹¹ Číňané vyjádřili politování nad událostmi v Kantonu a trvali

⁴⁸⁸ HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 42.

⁴⁸⁹ Během plavby z Kantonského zálivu na sever zemřel velitel pozemích sil expedice plukovník Oglander, funkci převzal Burrell. FAY, P. W., c. d., s. 221. Ve většině zdrojů je označován jako plukovník, třebaže měl již od roku 1837 hodnost generálmajora.

⁴⁹⁰ Pozoruhodné a podrobné informace o obsazení Čou-šanu přinášejí účastníci tažení. Srv. JOCELYN, Lord (Robert), *Six Months with the Chinese Expedition; or Leaves from the Soldier's Note-Book*. Second edition, London: John Murray 1841, s. 47–72. OUCHTERLONY, J., c. d., s. 39–54.

⁴⁹¹ Někdy bývá uváděno, že komodor Bremer požádal generála Čchang Čchao-faa,

Komodor Bremer jedná s Číňany 4. července 1840

na tom, že oni za to neunesou žádnou odpovědnost a usoudili, že „to jsou lidé [v Kantonu – pozn. aut.], s nimiž byste měli válčit a nikoli s námi, když jsme vám nikdy neuškodili. Vidíme vaši sílu a víme, že klást odpor by bylo šílenstvím, ale musíme dostát své povinnosti i kdybychom při tom měli padnout“.⁴⁹² Na generála britská válečná loď nepochybně udělala značný dojem, přesto pronesl legendární výrok, často citovaný v mnoha pracích o opiové válce: „Je nesporně pravdou, že jste silní a já jsem slabý. Přesto musím bojovat.“⁴⁹³

Lhůta ultimata vypršela v neděli 5. července 1840, některým důstojníkům z britského loďstva připadaly bachraté čínské džunky „s jejich

aby kapituloval do 24 hodin. HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 91. Jde o zjevnou chybu, protože přímý účastník jednání lord Robert Jocelyn, později sekretář čínské expedice, jednoznačně hovoří o 6 hodinách. JOCELYN, R., c. d., s. 49.

⁴⁹² JOCELYN, R., c. d., s. 52.

⁴⁹³ The Chinese Repository, vol. IX, 1840, s. 230; BEECHING, J., c. d., s. 55; FAY, P. W., c. d., s. 222; CHANG, H., c. d., s. 209; HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 91.

obrovskými stěžňovými plachtami, oky a tygrími hlavami, vysokými složitě pomalovanými záděmi a zkosenými příděmi jako něco přicházející přímo z Froissarta⁴⁹⁴ V přístavu bylo 12 čínských džunek, prý byly vyzbrojeny všehovšudy 30 archaickými děly, na palubě každé bylo asi 50 mužů. Na břehu bylo instalováno jen 20 čínských děl. To bohužel nebyl přiměřený soupeř pro zkušené námořníky Jejího Veličenstva. Ve 14:00 britské lodi zformované v linii zahájily palbu, současně dostaly dostaly brigý *Cruizer* a *Algerine* rozkaz zahájit vyloďování. Děla dokázala během zhruba 8 minut zničit obranná zařízení na břehu včetně obranné věže v pevnosti u malé rybářské vesnice. Čtyři válečné džunky byly potopeny, další vážně poškozeny. Poté vedl generálmajor Burrell výsadek dvou skupin na pobřeží. V první byli vojáci 18. a 26. pluku a námořní pěchota, ve druhé muži 49. pluku bengálských dobrovolníků a madrášští sapéři. Vylodění proběhlo nerušeně, čínská děla nepochopitelně ukončila palbu, jakmile jednotky nepřítel vystoupily na břeh, obyvatelé prchli. Objevilo se však jiné „nebezpečí“ – „britští vojáci hledající ubytování ve zpola zničené vesnici narazili na velké množství [kořalky – pozn. aut.] sam-šu a počali ji popíjet, [...] ačkoli jejich důstojníci rozbili všechny sudy, které jim padly do rukou, a obsah vylili na ulici, za soumraku byli mnozí muži opilí do němoty nebo tropili opilecký rámus“⁴⁹⁵ a museli je „po celých rotách přenášet na lodi [...] ve stavu bezvědomí“.⁴⁹⁶ Navíc vojáci začali drancovat a podle svědectví listu *India Gazette* „si úplnější loupení nešlo představit, [...] každý dům byl otevřen, každá zásuvka a truhlice prohrabána, ulice byly pokryty kusy nábytku, obrazy, stoly, [...] všude ležela mrtvá těla, ale i živí, kteří po zranění našimi nemilosrdnými děly nebyli schopni město opustit, drancování skončilo až tehdy, když nebylo co vzít nebo zničit“.⁴⁹⁷

⁴⁹⁴ Je to narážka na Jeana Froissarta, autora Kronik ze 14. století, *FAY, P. W., c. d., s. 223.*

⁴⁹⁵ Tamtéž, s. 224.

⁴⁹⁶ ROWNTREE, J., c. d., s. 60.

⁴⁹⁷ List bez dalšího udání citují HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 92, ROWNTREE, J., c. d., s. 61.

Čínští vojáci prchli do hlavního střediska ostrova, města Ting-chaj, vzdáleného jen 1,5 km, které mělo podle britských odhadů asi 25 000– 30 000 obyvatel. Oddíl indických sipáhijů rozmístil čtyři děla na výšiny před městem a mohlo začít jeho ostřelování. Ráno, v pondělí 6. července 1840 vyrazily britské jednotky k útoku na Ting-chaj, které obsadily bez boje, protože ho většina obyvatel i vojáků opustila. Nešťastný čínský generál Čchang Čao-fa přišel v boji o nohu, byl převezen do Čen-chaje (Zhenhai) a nakonec do Ning-po, kde po několika dnech zemřel. Ve městě vítězové objevili „sýpky plné rýže. Ve zbrojnicích byly skladované luky a oštěpy, byla zde všemožná děla, některá tak stará, že byla zpevněna železnými obručemi, tisíce malých raket s ostrými špicemi, [...] hromady vycpaných bavlněných kabátců s kovovými pláty na hrudi a mnohé další“.⁴⁹⁸ Také v Ting-chaji proběhlo rozsáhlé drancování, navíc se po obsazení Brity stáhla do města chátara a zloději z okolí, kteří se s elánem přidali k loupícím vítězům.⁴⁹⁹ Pokusy zastavit drancování byly chabé a přinesly nevalný výsledek. Údaje o ztrátách obou stran se mimořádně liší, tudíž nejsou příliš věrohodné. Někdy je uváděno, že padl jediný Brit, jindy 19 vojáků, odhady čínských ztrát jdou do tisíců.⁵⁰⁰

Ve velmi krátkém čase se projevila drtivá převaha Britů, což se mělo ještě mnohokrát opakovat během příštích dvou let války. S příslušným zpožděním více než čtyř měsíců mohly *The Times* nadšeně komentovat: „Britská vlajka poprvé vlaje nad částí Čínské říše! Čou-šan padl do rukou Angličanů v neděli 5. července a další država na Dálném východě byla připojena k britské Koruně.“⁵⁰¹ To ovšem autor nemohl tušit, že Čou-šan se nikdy nestane součástí Britské říše a navíc se okupace ostrova promění v katastrofu vzhledem k neschopnosti britského velení, především generálmajora Burella. Obrovské problémy vznikly

⁴⁹⁸ FAY, P. W., c. d., s. 424.

⁴⁹⁹ CHANG, H., c. d., s. 210.

⁵⁰⁰ Například Hanes a Sanello i Beeching uvádějí 19 padlých Britů a 2000 Číňanů. HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 93, BEECHING, J., c. d., s. 116.

⁵⁰¹ *The Times*, 11 November 1840.

v důsledku onemocnění stovek britských vojáků, špatného zásobování i organizace. Čou-šan se v souvislosti celé války stal pro Brity „noční můrou“.⁵⁰² Ukázalo se, že zásoby, které si Britové přivezli, jsou již nepoživatelné, mouka ze skladů na lodích byla kyselá a odporná, plesnivé suchary požírali červi, solené hovězí i vepřové maso již byly nevhodné pro konzumaci lidmi, dobytek nepřežil plavbu k Čou-šanu. Zásobovací oddíly nebyly do konce července schopné zajistit čerstvé potraviny. Venkované odmítali prodávat jídlo britským vojákům, ti na to reagovali loupením. Obrovským problémem bylo rovněž zásobování vodou, která byla dokonce odebírána i z bahnitých polí nebo odpadních kanálů.⁵⁰³ Jeden příklad nepochopitelného jednání britského velení – do přístavu připlulo několik obchodních lodí. *Syden* firmy Jardine, Matheson & Co. přepravovala náklad kvalitních potravin, v jejích skladech bylo hamburské hovězí, suchary, pivo, víno, a dokonce delikatesy, potraviny byly i na dlaších lodích. Důstojníci britských jednotek se stravovali na palubě *Marion* a projevíli ochotu náklad koupit pro potřeby strádajícího mužstva, ale Burrell to nedovolil.⁵⁰⁴

Navíc byly britské jednotky s ohledem na bezpečnost někdy dislokovány na zcela nevhodná odlehlá místa, například bengálští dobrovolníci, sapéři a dělostřelci si museli postavit své stany mezi vodou nasáklými rýžovými poli. Není divu, že se za těchto okolností velmi rychle v britských jednotkách šířily nemoci. Úplavice, malárie, požití zkažené potravy i vyčerpání si vybraly svou daň, na ostrově zemřelo na nemoci 448 britských vojáků,⁵⁰⁵ onemocnění mnoha dalších výrazně snižovalo bojeschopnost.

⁵⁰² Podrobněji k okupaci Čou-šanu srv. *The Chinese Repository*, vol. IX, 1840, s. 408–414.

⁵⁰³ Blíže k zoufalé situaci na Čou-šanu viz *Memoirs and Services of the Late Lieutenant-General Sir S. B. Ellis, K.C.B. Royal Marines. From His Own Memoranda* (dále jen Ellis). Edited by Lady Ellis. London: Saunders, Otley and Co. 1866, s. 135an; GELBER, H. G., c. d., s. 110; FAY, P. W., c. d., s. 252; HANES III, W. T., SANELLO, F., c. d., s. 110; HOE, S., ROEBUCK, D., c. d., s. 136.

⁵⁰⁴ FAY, P. W., c. d., s. 251.

⁵⁰⁵ MORSE, H. B., c. d., s. 267.

Britští misionáři založili v Ting-chaji nemocnici, v níž do konce roku 1840 poskytli pomoc několika tisícům pacientů,⁵⁰⁶ Číňanům i Britům. Koncem roku 1840 na Čou-šanu zůstalo 1900 mužů z původního počtu 3300, kteří se zde v červenci vylodili. Bengálští dobrovolníci ztratili polovinu, 26. pluk (Cameronians) byl postižen nejvíce, z Kalkaty odplulo 900 jeho vojáků, během tří měsíců klesl jejich počet na 241.⁵⁰⁷ Právě jeho vojáky navštívil v nemocnici kapitán Samuel Burdon Ellis, velitel námořní pěchoty expedice, v Pamětech, které vydala jeho manželka roku 1866, píše: „Nikdy jsem nebyl svědkem více skličující scény – 460 osob z nejlepšího pluku expedice, když jsme přijeli do Číny, leželo na matracích na podlaze v několika místnostech velké budovy, od chlapce-bubeníka po starého vojáka, různě postižení bolestivými důsledky úplavice, průjmů a zminice, mnozí umírali...“⁵⁰⁸

Krátce po pádu Ting-chaje dorazila k Čou-šanu řadová loď *Melville*, na parníku také připluli oba Elliotové. Burell byl jmenován guvernérem ostrova, vrchním smířčím soudcem Karl Gutzlaff.⁵⁰⁹ Ve středu 8. července 1840 vydali Elliotové společné prohlášení, že se čínské obyvatelstvo bude dále řídit čínským právem s výjimkou, že nebude praktikováno mučení. Charles Elliot považoval početní nasazení za přehnané. „Nevím, proč jsme museli vylodit téměř dva tisíce mužů, postupovat na výšiny bez zákopů a vleže být vystaveni palbě, když [...] nebylo vůbec obtížné zmocnit se půltuctu děl na pláži,“⁵¹⁰ psal 20. července 1840 generálnímu guvernérovi Auckladnovi do Indie. Jelikož *Wellesley* měla poškozené dno a bylo nutné ji opravit a *Blenheim* připlul až 27. července, byla k dispozici jediná řadová loď, což brzdilo další postup.

⁵⁰⁶ Report of the Medical Missionary Society's operations at Chusan in 1840–1841. By W. Lockhart. The Chinese Repository, vol. X, 1841, s. 453–465.

⁵⁰⁷ MCPHERSON, D., *Two Years in China. Narrative of the Chinese Expedition from the Formation in April 1840 till April 1842*. London: Saunders and Otley, s. 52.

⁵⁰⁸ ELLIS, S. B., c. d., s. 136.

⁵⁰⁹ WALEY, A., c. d., s. 110.

⁵¹⁰ TNA, FO 17 China/40. Political and Other Departments: General Correspondence before 1906. China. Plenipotentiaries. Captain Elliot to Lord Auckland, Chusan, 20 July 1840.

Aleš Skřivan st., Aleš Skřivan ml.
Rudí barbaři před branami
První opiová válka 1839–1842

Přebal a grafickou úpravu navrhl Karel Kárász.

Mapy zhotovil Martin Ďásek.

Edice Polozapomenuté války, svazek 45.

Edici řídí Jan Halada a Václav Kotrman.

Odpovědný redaktor Martin Ďásek.

Vydalo Nakladatelství Epoque s. r. o.,

Kaprova 12, 110 00 Praha 1,

v roce 2019 jako svou 714. publikaci.

První vydání, 288 stran.

Sazbu a litografii provedlo studio Prestig.

Vytiskl Akcent tiskárna Vimperk, s. r. o.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Knihy Nakladatelství Epoque můžete zakoupit
u svého knihkupce nebo si je lze objednat:
písemně na adrese: Kaprova 12, 110 00 Praha 1 – Staré Město,
telefonicky na čísle: 224 810 353,
e-mailem na adrese: objednavky@epocha.cz,
na internetové stránce: www.epocha.cz